

Сержанов В.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
декан економічного факультету,
Ужгородський національний університет

СВІТОВИЙ ДОСВІД ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ

Сержанов В.В. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики. У статті вивчено та проаналізовано світовий досвід формування державної інвестиційної політики. Це здійснено з метою визначення заходів щодо активізації її розроблення для пошуку власної оптимальної стратегії національного розвитку. Встановлено, що під час формування державної інвестиційної політики слід враховувати фактори, які зумовлені особливостями та специфікою розвитку кожної окремої країни. Проведене наукове дослідження доводить, що для того щоб ефективно впровадити державну інвестиційну політику, слід особливу увагу звернути на низку визначених пріоритетних напрямів. Визначено, що в різних країнах реалізація одних і тих самих заходів призводить до різного ступеня ефективності її результатів.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна політика, структура національної економіки.

Сержанов В.В. Мировой опыт формирования государственной инвестиционной политики. В статье изучен и проанализирован мировой опыт формирования государственной инвестиционной политики. Это сделано с целью определения мер активизации ее разработки для поиска собственной оптимальной стратегии национального развития. Установлено, что при формировании государственной инвестиционной политики следует учитывать факторы, обусловленные особенностями и спецификой развития каждой отдельной страны. Проведенное научное исследование доказывает, что для того чтобы эффективно внедрить государственную инвестиционную политику, следует особое внимание обратить на ряд определенных приоритетных направлений. Определено, что в разных странах реализация одних и тех же мер приводит к разной степени эффективности ее результатов.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная политика, структура национальной экономики.

Serzhanov V.V. World experience in the formation of state investment policy. The article examines and analyzes the world experience in the formation of the state investment policy. This is done with the aim of identifying measures to intensify its development in order to find its own optimal national development strategy. It is established that when forming the state investment policy it is necessary to take into account the factors conditioned by the peculiarities and specific features of the development of each individual country. The conducted scientific research proves that in order to effectively implement the state investment policy, special attention should be paid to a number of certain priority areas. Also in this article it is determined that in different countries the implementation of the same measures leads to different degrees of effectiveness of its results.

Key words: investments, investment policy, structure of national economy.

Постановка проблеми. Для стимулювання і розвитку національної економіки та припливу інвестиційних потоків необхідним є ефективно функціонування інвестиційної політики, затвердженої державою. Відповідно, виникає необхідність у формуванні та розробленні державної інвестиційної політики. Значним полегшенням цьому процесу є наявність світового досвіду провідних країн. Ефективні інструменти, першочергові кроки та послідовність реалізації дієвої та результативної інвестиційної політики можна перейняти у тих країн, які успішно пройшли цей шлях.

Тобто у економік наздоганяючого типу є одна суттєва перевага: існує можливість врахувати досвід розвинутих країн, правильно визначити пріоритети й орієнтири розвитку, що дасть змогу вжити необхідних заходів на різних рівнях у коротші терміни та з меншими витратами. Дослідження, адаптація та імплементація інвестиційних політик країн різного типу та стану економічного розвитку дає змогу дотриматися оптимальних форм, механізмів та засобів, спрямованих на стимулювання та розвиток власної моделі інвестиційної політики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні дослідження з даної проблеми стали предметом наукових пошуків як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Серед найвагоміших вітчизняних досліджень, що стосуються розвитку економіки, її трансформації, пошуку рівноважного стану, у тому числі з урахуванням інвестиційного складника, варто відзначити внесок науковців В.М. Гецця, С.А. Єрохіна, М.М. Єрмошенка, В.К. Черняка, Г.К. Ялового, В.Я. Шевчука, І.Ю. Штулер та ін. Проте в сучасних умовах відчувається потреба у вивченні світового досвіду формування державної інвестиційної політики, враховуючи сукупність внутрішніх та зовнішніх умов.

Формулювання цілей статті. Вивчення та аналіз світового досвіду необхідний для формування державної інвестиційної політики з метою визначення заходів активізації її розроблення для пошуку власної оптимальної стратегії національного розвитку.

Виклад основного матеріалу. Змістом основних світових моделей державної інвестиційної політики є нарощування власного інвестиційного потенціалу. Для національ-

ної економіки дане питання постає особливо актуально та гостро, зважаючи на різного роду кризові ситуації: наявність загроз фінансовій стабільності, економічній незалежності та навіть територіальній цілісності країни.

У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України необхідні нові та нестандартні підходи до розроблення та втілення державної інвестиційної політики. Використання світового досвіду є надзвичайно важливим, оскільки дає змогу вивчити можливість створення сприятливого інвестиційного клімату, конструктивного використання інфраструктури і людського капіталу та зміцнення власного інвестиційного потенціалу.

Під час формування державної інвестиційної політики слід ураховувати фактори, які зумовлені особливостями та специфікою розвитку кожної окремої країни:

- 1) розмір та рівень доходів населення, структуру їх попиту, стабільність і розвиток ринку тощо;
- 2) наявність працездатного населення, рівень безробіття, кваліфікацію працівників тощо;
- 3) доступ до наявних у країні факторів виробництва, розвинену інфраструктуру, широку мережу постачальників тощо;
- 4) стабільність основних макроекономічних показників: ВВП, доходу населення, інфляції тощо;
- 5) зовнішньоторговельну політику, доступ на іноземні ринки, конкурентну політику тощо;
- 6) рівноважний стан, сталий розвиток економіки, гомеостазис.

Дослідження шляхів здійснення модернізації економіки неможливо без поглибленого вивчення світового досвіду подібних перетворень, а також виявлення класифікаційних ознак трансформації економіки й інструментів, необхідних для її реалізації.

Практика як тих держав, що здійснили модернізацію, так і держав, де ці процеси спостерігаються сьогодні, показують, що однією з найважливіших умов успішного розвитку економіки є активна інвестиційна діяльність, а дієвим інструментом здійснення модернізації економіки – інвестиційна політика держави.

Нині в Україні досить актуальним є підвищення ефективності реалізації державних інвестиційних програм. Актуальними залишаються питання щодо вибору методів фінансування, проведення експертизи, контролю та моніторингу державних інвестиційних програм. З огляду на серйозність економічної ситуації в національному господарстві, не зайвим було б більш детально вивчити світовий досвід мобілізаційної моделі нарощування інвестиційного потенціалу країни.

Цікавим стосовно використання інвестиційної політики є досвід економік Німеччини та США в 30-х роках минулого століття.

Так, у Німеччині тих часів формування державної інвестиційної політики відбувалося в умовах підготовки до війни. Суть усіх мобілізаційних заходів зводилася до посилення регулюючої ролі держави. Приймалася за основу ті заходи та механізми, котрі базувалися на централізації державного управління економікою. В основу формування державної інвестиційної політики закладалося прийняття державних програм розвитку окремих галузей і виробництв, загальнонаціональних планів. Згідно з державною інвестиційною політикою, фінансування загальнонаціональних програм здійснювалося за рахунок підвищення податків

на доходи монополій, грошової емісії та нарощування державного боргу. Шукаючи додаткові грошові ресурси для фінансування програм, пов'язаних із мобілізацією та озброєнням, керівництвом Німеччини було організовано фінансове товариство «Мефо». Співзасновниками цього фінансового товариства стали великі промислові, у тому числі металургійні, трести.

Для залучення грошових коштів фінансове товариство «Мефо» розпочало випуск гарантованих державою векселів, які приймалися всіма банками країни. За рахунок цих залучених інвестиційних коштів було реалізовано кілька масштабних інвестиційних проєктів та програм, наприклад будівництво інфраструктури, сучасних автомобільних доріг та автобанів, які існують та функціонують і до цього часу. Однак державна інвестиційна політика Німеччини не тільки передбачала фінансове регулювання, до процесу реалізації були залучені й громадяни. Згідно із законом про трудову повинність, сотні тисяч раніше безробітних людей направлялися на ці роботи. З часу впровадження державної інвестиційної політики було реалізовано близько 700 великих інвестиційних проєктів, побудовано авіаційні, автомобільні, танкові, суднобудівні та інші заводи, був спроектований і запущений у виробництво автомобіль «Фольксваген».

Німеччина в той час реалізувала себе як потужна промислова країна, яка вибудувала для себе власну державну інвестиційну політику з мобілізаційним нахилом. Схожу модель поведінки згодом перейняли й інші країни світу, зокрема Японія та Італія.

Отже, для Німеччини, Японії, Італії був притаманний один варіант державної інвестиційної політики, характерний для мобілізаційної економіки. А для США і Англії був прийнятним інший варіант державної інвестиційної політики. Однак їх фінансово-економічні механізми мали багато спільного. Урядовими органами мобілізації економіки США із січня 1942 р. була прийнята стратегія прямого контролю (управління) за державною інвестиційною політикою. В її основі було визнання того, що ринкове стимулювання не здатне забезпечувати зміну у використанні та споживанні ресурсів, яка потрібна під час мобілізації.

Державна інвестиційна програма мобілізації економіки США включала напрями, які наведені на рис. 1.

Розглянуті нами приклади державної інвестиційної політики вказаних країн світу належать, головним чином, до індустріальної та постіндустріальної трансформації. Відповідно, здійснення модернізації національної економіки в сучасних умовах означає перехід до постіндустріального суспільства.

Умовами ефективного формування та реалізації державної інвестиційної політики є усвідомлення національних загроз та консолідація всіх верств населення на період проведення надзвичайних заходів. У цих умовах починає формуватися державна інвестиційна політика нового покоління. Її виникнення базується на ретроспективному аналізі попереднього досвіду та обґрунтовується метою прискорення економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національного виробництва шляхом досягнення синергетичного ефекту від проведення інвестиційної політики та реалізації стратегій розвитку окремих галузей економіки.

Напрями державної інвестиційної програми мобілізації економіки США	планове управління виробництвом озброєння, організація поставок для армії, розподіл матеріально-технічних ресурсів для оборонних галузей, формування запасів і резервів за допомогою державних замовлень та контрактів
	картки на промислові товари і продовольство для населення
	емісійне фінансування мобілізації
	заморожування, контроль і регулювання цін
	прогресивне оподаткування індивідуальних і корпоративних доходів
	обмеження максимальних заробітних плат і чистих доходів 25 тис. доларів на рік
	прогресивне оподаткування індивідуальних і корпоративних доходів
	обмеження прибутку і банківських відсотків
енергозберігаюча політика зі зняттям тиску на зростання цін на нафту і нафтопродукти, у тому числі шляхом запровадження карток на бензин в 17 штатах Атлантичного узбережжя	

Рис. 1. Напрями державної інвестиційної програми мобілізації економіки США

Для того щоб ефективно впровадити в практику господарювання державну інвестиційну політику, що призведе до забезпечення економічного зростання, слід особливу увагу звернути на такі пріоритетні напрями:

1. Нормативно-правове регулювання. Вдосконалення законодавчої та іншої нормативно-нормативної бази має бути спрямоване на забезпечення стабільного розвитку економіки.

2. Інфляція. Важливими передумовами економічного зростання є низький рівень інфляції та регулювання цін. Відповідно, реалізації потребують заходи, спрямовані на проведення політики зниження інфляції.

3. Державний борг. Вимагають окремого врегулювання проблеми погашення державного боргу.

4. Оподаткування. Необхідна проста і зрозуміла система оподаткування, яка б давала змогу дотримуватися державних інтересів.

5. Банківська система. Формування державної інвестиційної політики неможливо реалізувати без відповідної програми реструктуризації банківської системи: підвищення її прозорості, вдосконалення системи банківського нагляду, запобігання банкрутству банків тощо.

6. Корупція. Для нівелювання корупції необхідно лібералізувати та обмежити втручання держслужбовців у господарські процеси.

7. Конкуренція. Ліквідація обмежень на підприємницьку діяльність і створення рівних умов для суб'єктів господарювання є одним із найважливіших напрямів розвитку національного господарства.

8. Організаційно-інституціональне забезпечення. Спрощення процедури організації бізнесу має базуватися на принципах системності, єдності, швидкості тощо.

9. Інформаційне забезпечення. Необхідно забезпечити своєчасний доступ до інформації про інвестиційну діяльність для нерезидентів, систематизацію та регулярне оновлення банку даних інвестиційних проєктів.

Вищенаведені пріоритетні напрями передбачають перелік заходів, які сприятимуть поліпшенню інвестиційного клімату в Україні, створять передумови для виникнення інвестиційних мотивів у закордонних партнерів та сформуєть державну інвестиційну політику.

Висновки. Світовий досвід здійснення модернізаційних перетворень показує, що основою успішного соціально-економічного розвитку є формування державної інвестиційної політики.

По-перше, державне регулювання економіки полягає у формуванні стратегії соціально-економічного розвитку і моніторингу досягнення тактичних цілей і потім зводиться до забезпечення функціонування інституційної структури економіки.

По-друге, на ранніх етапах модернізація здійснюється за рахунок формування і стимулювання внутрішнього платоспроможного попиту і в кінцевому підсумку заміщення імпорту, однак власних інвестиційних ресурсів недостатньо для завершення системної модернізації економіки, тому активно розвиваються високотехнологічні наукомісткі галузі, здатні здійснити експансію на зовнішні ринки.

По-третє, у процесі модернізації економіки ключову роль відіграє національна інвестиційна політика, яка забезпечує ефективний перерозподіл і використання інвестицій.

Беручи за основу наявні світові моделі державної інвестиційної політики, необхідно враховувати, що їх розроблення та реалізація потребують відповідного механізму адаптації та коригування. У різних країнах реалізація одних і тих самих заходів призводить до різного ступеня ефективності її результатів. Дана відмінність зумовлюється значною кількістю факторів, що впливають на дієву інвестиційну політику на макро-, мезо- та мікрорівнях, зокрема економічними, соціальними, інституціональними, географічними та екологічними особливостями кожної країни.

Список використаних джерел:

1. Затоначька Т. Світовий досвід формування державної інвестиційної політики та механізмів її реалізації. Бюлетень Київського національного університету імені Т. Шевченка. 2014. Вип. 9(161). С. 6–10.
2. Єрохін С.А. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. Глобальні та національні проблеми економіки. 2016. № 13. URL: <http://global-national.in.ua/issue-13-2016>.
3. Ліба Н.С. Закордонний досвід реалізації регіональної політики. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2016. Вип. 6. С. 56–59.
4. Стан інвестиційної діяльності в Україні. Інвестиційна діяльність в Україні від 23.02.2016. URL: <http://www.me.gov.ua>.
5. Романенко А. Активізація державного інвестування в сучасних умовах. Формування ринкових відносин в Україні. 2014. № 6. С. 29–39.
6. Романова Т.В., Чевганова В.Я., Шинкаренко Р.В. Світовий досвід формування інвестиційної політики. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 3. Т. 3. С. 103–106.
7. Штулер І.Ю. Теоретичні підходи до процесу залучення прямих іноземних інвестицій. Актуальні проблеми економіки. 2012. № 5(131). С. 102–108.
8. Штулер І.Ю., Сержанов В.В. Вплив інвестиційної політики на гомеостазис національної економічної системи крізь призму інновацій. Східна Європа: економіка, бізнес та управління. 2016. № 2. URL: <http://www.easterneurope-ebm.in.ua/index.php/2-2016-ukr>.
9. Яркова Н.І., Яковенко О.П. Роль органів державної влади в інвестиційному процесі. Економіка будівництва і міського господарства. 2012. Т. 8. № 2. С. 89–100.

УДК 377.3+378.4(438)

Ситницький М.В.,
кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри менеджменту
інноваційної та інвестиційної діяльності,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

БІЗНЕС-ШКОЛИ ДОСЛІДНИЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТІВ ПОЛЬЩІ

Ситницький М.В. Бізнес-школи дослідницьких університетів Польщі. Узагальнено основні підходи до функціонування бізнес-шкіл провідних дослідницьких університетів Польщі. Обґрунтовано особливе значення бізнес-шкіл у формуванні стратегії розвитку дослідницьких університетів. Показано взаємозалежність успіхів випускників бізнес-шкіл з ефективністю діяльності дослідницьких університетів.

Ключові слова: бізнес-школи Польщі, дослідницькі університети, формування стратегії розвитку, стратегічне управління.

Ситницький М.В. Бизнес-школы исследовательских университетов Польши. Обобщены основные подходы к функционированию бизнес-школ ведущих исследовательских университетов Польши. Обосновано особое значение бизнес-школ в формировании стратегии развития исследовательских университетов. Показана взаимозависимость успехов выпускников бизнес-школ и эффективности деятельности исследовательских университетов.

Ключевые слова: бизнес-школы Польши, исследовательские университеты, формирование стратегии развития, стратегическое управление.

Sitnicki M.W. Business Schools of Polish Research Universities. The main approaches to functioning of business schools of leading research universities of Poland are generalized. The special significance of business schools in shaping the strategy of research universities development is substantiated. The interdependence of the success of graduates of business schools with the effectiveness of research universities is shown.

Key words: business schools of Poland, research universities, development strategy formation, strategic management.

Постановка проблеми. У національному масштабі Польщі стратегічне значення дослідницьких університетів у розвитку суспільства відіграє ключову роль. Університети формують національну свідомість громадянина з концептуальним баченням світу та закономірностями його функціонування. Чим вищий рівень наукового потенціалу дослідницького університету, тим цінніший соціальний капітал він спро-

можний сформувати у його студентів, докторантів та слухачів. Одна з ключових компетенцій, що дає змогу розвиватися протягом усього життя та змінювати суспільство, – спроможність мати підприємницьке мислення, засноване на інноваційних рішеннях. Саме цей інтелектуальний потенціал є найціннішим у третьому тисячолітті в умовах інтенсифікованих темпів технологічного розвитку.